

KS. EDWARD ZAROSA
Lublin

PRAWNY CHARAKTER FUNKCJI POSTULATORA W POSTĘPOWANIU KANONIZACYJNYM

I. UWAGI WSTĘPNE

Według nowego KPK funkcja postulatora nosi znamiona urzędu kościelnego w rozumieniu kan. 145. Nie ulega wątpliwości, że mówienie o ustanowieniu postulatora, a później jego funkcjach winno być poprzedzone rozważaniem bardziej ogólnym na temat charakteru samego postępowania kanonizacyjnego. Wśród komentatorów nowego prawa nie ma zgody, czy chodzi tu o proces sądowy, o jakim jest mowa w KPK z 1983 r., dotyczący procesu kanonicznego ogólnego, czy o proces szczególny na podobieństwo małżeńskiego, czy może mamy do czynienia z postępowaniem administracyjnym albo zwykłym „dochodzeniem”, pozbawionym elementów formalnego procesu kanonicznego.

II. DYSKUSJA NA TEMAT SĄDOWEGO CHARAKTERU POSTĘPOWANIA KANONIZACYJNEGO

Ustawodawstwo Jana Pawła II wprowadziło nową procedurę kanonizacyjną. Konstytucja apostolska *Divinus perfectionis Magister* znosi wszystkie poprzednie akty prawne dotyczące procesów kanonizacyjnych¹.

¹ Konstytucja apostolska *Divinus perfectionis Magister* z 25 I 1983 r., nr 17: „To, co zarządziliśmy Naszą Konstytucją, zacznie obowiązywać od dnia dzisiejszego. Te nasze postanowienia teraz i na przyszłość chcemy, aby miały moc i były skuteczne, i by tak było w przyszłości, znosząc przeciwne, jeśli takie są, Konstytucje i Zarządzenia apostolskie, wydane

Kodeks z 1983 r. zna różne procesy specjalne, w których odsyła do kanonów postępowania sądowego w ogólności, np. kanonów procesu spornego (kan. 1710), procesów orzeczenia nieważności małżeństwa (kan. 1691) i procesów karnych (kan. 1728 § 1). Natomiast w odniesieniu do postępowania kanonizacyjnego kan. 1403 postanawia, że sprawy kanonizacji Sług Bożych podlegają specjalnej ustawie papieskiej. Ponadto mają w nim zastosowanie przepisy kodeksowe, ale tylko wtedy, jeśli szczególna ustawa papieska odsyła do prawa powszechnego albo chodzi o normy, które z samej natury rzeczy dotyczą postępowania kanonizacyjnego. Z tego wynika, że przepisy kodeksowe musimy uwzględniać przy interpretacji praw i obowiązków postulatora². Przepis kan. 1403 wyraźnie wiąże postępowanie kanonizacyjne z procesami kanonicznymi³.

Tak nasuwa się zasadnicze pytanie o określenie natury postępowania kanonizacyjnego⁴: czy ma ono naturę procesu kanonicznego (postępowanie sądowe)⁵, czy nie ma takiego charakteru (jest postępowaniem administracyjnym)? Innymi słowy: czy winien być przeprowadzany z zachowaniem wszystkich formalności przewidzianych dla procesów sądowych, czy jedynie tylko przy zachowaniu formalności postępowania administracyjnego, a może wprost z zachowaniem reguł zwykłego dochodzenia bez żadnych formalności procesowych czy administracyjnych?

Odpowiedź na te pytania pociąga za sobą konsekwencje bardzo ważne, które ukazują nie tylko wartość dowodzenia, lecz także charakter funkcji, urzędów tych wszystkich, którzy zaangażowani są w procesach kanonizacyjnych. W tym świetle należy też widzieć urząd i funkcje postulatora. Akty normujące nowe postępowanie kanonizacyjne nie wyjaśniają dostatecznie

przez Naszych Poprzedników, i pozostałe przepisy, choćby były godne osobnej wzmianki czy uchylenia". Tekst polski za tł. H. Misztala w: J. R. B a r, H. M i s z t a ł, *Postępowanie kanonizacyjne*, Warszawa 1985, s. 186.

² Kan. 1403 § 1. „Sprawy kanonizacji Sług Bożych rządzą się szczególną ustawą papieską”, § 2: „W sprawach tych mają ponadto zastosowanie przepisy tego Kodeksu, ilekroć w tejże ustawie odsyła się do prawa powszechnego albo chodzi o normy, które z samej natury rzeczy dotyczą także tych spraw”.

³ R. R o d r i g o, *La figura del postulatore nelle cause dei santi secundo la nuova legislazione – Diritti e doveri*, „Monitor Ecclesiasticus”, 111(1986), s. 208; por. t e n ż e, *Manuale per istruire i processi di canonizzazione*, Roma 1991, s. 37.

⁴ Por. L. P o r s i, *Cause di Canonizzazione e Procedura nella Cost. Apost. Divinus perfectionis Magister. Considerazioni e Valutazioni*, „Monitor Ecclesiasticus”, 110(1985), s. 398–400.

⁵ Por. *Canonisations, Béatifications et Confirmationis de culte*, „Notitiae”, 22(1986), s. 41–47.

charakteru postępowania kanonizacyjnego, stąd konieczne jest odwołanie się do Kodeksu ażeby uzyskać odpowiedź na postawione pytania.

Nowy Kodeks mówi o procesach kanonizacyjnych w księdze VII („Procesy”), a dokładniej w jej części pierwszej („Postępowanie sądowe w ogólności”). Kanon 1403 § 1 mówi, że sprawy kanonizacji podlegają specjalnej ustawie papieskiej, ale mają zastosowanie przepisy kodeksowe, jeśli szczególna ustawa papieska odsyła do prawa powszechnego albo chodzi o normy, które z samej natury rzeczy dotyczą postępowania kanonizacyjnego⁶. Z lektury kan. 1403 wynikają dwie konkluzje: 1) procesy kanonizacyjne mają znamiona formalnego procesu sądowego, ponieważ są umieszczone w księdze „Procesy”, dokładniej pod tytułem „Postępowanie sądowe w ogólności”; 2) do tych procesów należy zastosować wszystkie normy, które określa Kodeks dla procesów sądowych ogólnych (kan. 1501-1655), gdzie wyjaśnia się dynamikę każdego typu procesu i stosuje się konkretne normy ustalone w części „Postępowanie sądowe w ogólności”⁷.

R. Rodrigo podkreśla, że mimo niewłączenia norm specjalnych z powodów praktycznych do nowego Kodeksu nie zmienia to ich natury ani nie zwalnia od przepisów Kodeksu. Procesy kanonizacyjne zostały przez kan. 1403 włączone do procesów sądowych w Kościele⁸. Określenie, że procesy kanonizacyjne należą do procesów specjalnych, jest zbyt ogólne i nie wystarczające do wyłączenia ich spod procedury sądowej, ponieważ w Kodeksie mamy różne procesy specjalne różnej natury. Wszystkie procesy specjalne, ze wzglę-

⁶ Por. L. Porsi (dz. cyt., s. 375) potwierdza aplikację przepisów Kodeksu do postępowania kanonizacyjnego.

⁷ Por. *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, hrsg. von K. Lüdicke, Bd. IV, Ludgeru Verlag, Can. 1403. K. Lüdicke interpretuje tę kwestię następująco: Kan. 1403 wyjmuje postępowanie beatyfikacyjne i kanonizacyjne z KPK, ponieważ postępowanie kanonizacyjne nie jest sądowe, jak twierdzi za X. Ochoa. Ten ostatni punkt jest słuszny, ale powierzchowne jest spojrzenie na kan. 1403, który nie mówi o wyłączeniu procesów kanonizacyjnych z KPK. Natomiast Ochoa pomija treść drugiego paragrafu, który wyraźnie mówi o zastosowaniu przepisów Kodeksu, o ile nie są one przeciwne normom szczegółowym. Zob. X. O c h o a, *Il processi canonici in generale*, [w:] *Il nuovo codice di diritto canonico*, (Utrumque ius, 9), Roma 1983, s. 446. L. Porsi (dz. cyt., s. 368) mówi, że postępowania kanonizacyjne mają naturę procesowo-sądowniczą, a w poszczególnych stadiach zachowują porządek spraw specjalnych: „Triplex stadium causarum: inquisitio, disceptatio, definitio, constituit quid unum naturae processualis – iudicialiae. Iuxta mentem Legislatoris, causae canonizationis naturam causarum specialium servant in singulis stadiis, intermedio non excluso”.

⁸ R o d r i g o. *La figura del postulatore*, s. 211. L. Porsi (dz. cyt., s. 378–379) mówi, że dochodzenie kanonizacyjne jest prawdziwym procesem.

du na swoją materię, są regulowane przez normy szczegółowe. Każdy z tych procesów ma sobie właściwą naturę. Znane są procesy specjalne mające charakter sądowego przewodu, np. procesy o orzeczenie nieważności małżeństwa czy procesy karne. Natomiast o charakterze karno-administracyjnym znamy postępowania np. wydalenia z instytutu życia konsekrowanego (kan. 694-704). W przypadku procesów kanonizacyjnych trzeba powiedzieć, że są one skomplikowane dla wyjaśnienia ich natury. Procesy kanonizacyjne, mimo że adoptują formalności z procesów sądowych, nie są w swojej naturze sądowe, lecz administracyjne. X. Ochoa jest zdania, że procesy kanonizacyjne używają aparatu sędziowskiego jako własnego instrumentu, żeby upewnić się o prawdziwości faktów⁹. W istocie procesom kanonizacyjnym brakuje przedmiotu karnego, bez którego nie może on być rzeczywistymi procesami sądowymi. W procesach kanonizacyjnych nie istnieje, jak zauważa R. Rodrigo, prawo do obrony na drodze sądowej, ponieważ nikt nie ma prawa do beatyfikacji czy kanonizacji. Zdaniem R. Rodrigo nie mają takiego prawa ani Słudzy Boży, ponieważ nieżyjący nie podlegają prawu, ani również osoby żyjące, aby ich wynosić na ołtarze. Beatyfikacja czy kanonizacja zależy od aktów administracyjnych papieża. W procesach kanonizacyjnych nie mówi się o pozwanym, o skazaniu czy ratowaniu. Celem tych procesów jest zweryfikowanie, ustalenie i potwierdzenie prawdy. Istotnie chodzi o przekonanie, czy konkretny Sługa Boży wypełnił cnoty chrześcijańskie w stopniu heroicznym i cieszył się opinią świętości. W procesach o potwierdzenie cudu dąży się do ustalenia, czy istnieją podstawy dla wyjaśnienia, że przedłożone fakty i zdarzenia o charakterze cudownym przekraczają siły natury. Także sentencja tego procesu jest swoista. Należy ona do najwyższego sędziego, który napełniony światłem Ducha Świętego jest nieomylny. Stąd kanoniści nie są zgodni w uznaniu natury prawnej postępowania kanonizacyjnego jako sądowego¹⁰. J. Noval nazywa je ponadsądowniczymi (*ultra iudiciales*) lub sądowniczymi innej natury (*iudiciales alterius naturae*). D. J. Blaher uważa je za sądowno-administracyjnymi (*iudiciales-administrativi*). F. Roberti nie może

⁹ Por. X. O c h o a, *Il Processi Canonici in generali*, [w:] *Opus Iustitiae Pax. Miscellanea in onore del Prof. Xavier Ochoa*, red. Mons. M. Bassa, Città del Vaticano 1990, s. 193 (kan. 1403): „Si tratta di cause che non sono veramente giudiziali, e che usano l'apparatus iudicialis soltanto in quanto strumento idoneo per accertare la verità dei fatti”: t e n ż e, *Processi in generali*, „Apollinaris” 57(1984), s. 195-222.

¹⁰ R o d r i g o, *La figura del postulatore*, s. 212; por. A. S t a n k i e w i c z, *Natura procesu beatyfikacyjnego*, „Prawo Kanoniczne”, 8(1965), nr 1-2, s. 85-87; zob. A. B l a t, *Commentarium textus Codicis Iuris Canonici*, IV: *De processibus*, Romae 1927.

znaleźć nazwy, ale twierdzi, że się odróżniają o całe niebo (*toto coelo*) od pozostałych procesów i przyjmuje formę procesów spornych.

Nawet gdyby procesy kanonizacyjne miały naturę ściśle administracyjną, to Kościół, rozumiejąc ich powagę i zaangażowanie najwyższego autorytetu kościelnego, przeprowadzenie tych procesów traktował w stopniu najbardziej rygorystycznym. Do XIII wieku Kościół uważał, że właściwym sposobem pewnego uniknięcia pomyłek, oszustw w akceptacji cnót jest zastosowana forma badania właściwa procesom sądowym. W tych procesach stosowano wszystkie normy prawdziwego procesu sądowego. Stąd Hostiensis twierdził, że forma prowadzenia procesów kanonizacyjnych odróżniała się od formy innych procesów kościelnych wzniosłością swej materii i największym rygiem dochodzenia procesowego¹¹.

Podobnie w starym Kodeksie wymagano nadzwyczajnego porządku w procesach kanonizacyjnych i większego rygoru niż w innych procesach. W procesie zwyczajnym prowadziło sprawę trzech sędziów przy obecności promotora sprawiedliwości (can. 2040). Dla procesów apostolskich wymagano pięciu sędziów (can. 2088 § 1), ale dla ich ważności wystarczyło trzech (can. 2094).

Nowy Kodeks odsyłając w § 2 kan. 1403 do norm ogólnych procesu, chciał, aby postępowanie kanonizacyjne, będąc natury administracyjnej, zostało obwarowane formalnościami procesu sądowego¹². Samo umieszczenie ich pod tytułem „Postępowanie sądowe w ogólności” świadczy także o zamiarze ustawodawcy. Przecież można by umieścić je w czwartym tytule: „Kult Świętych, obrazów i relikwii”¹³. Za przestrzeganiem formalności procesu sądowego w postępowaniu kanonizacyjnym przemawia również i to, że sama Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych w sprawach prowadzonych według nowego ustawodawstwa, przed stwierdzeniem ważności dochodzenia diecezjalnego bada, czy zostały zastosowane wszystkie formalności właściwe procesom sądowym. Przede wszystkim badaniu podlegają: urząd i funkcja postulatora,

¹¹ Zob. F. S c h m a l z g r u e b e r, *Ius ecclesiasticum universum*, VII, Romae 1845, s. 145; Por. I. D a l l a r i, *De natura causarum beatificationis*, „Ephemerides iuris canonici”, 4(1948), s. 587-593.

¹² *Neuordnung der Selig- und Heiligsprechungsverfahren*, „Österreichisches Archiv für Kirchenrecht”, 34(1983), s. 269-269. Precyzuje się tam: Konstytucja apostolska *Divinus perfectionis Magister* i bulla promulgacyjna nowego Kodeksu *Sacrae disciplinae leges* zostały opublikowane pod tą samą datą. Konstytucja apostolska uzupełnia Kodeks, który w przeciwieństwie do KPK 1917 nie zawiera żadnych określeń o postępowaniu kanonizacyjnym. Tu jest mowa o porządku procesowym nowego ustawodawstwa kanonizacyjnego.

¹³ Por. kan. 1186-1190 KPK 1983; por. F. M a r c h e s i, *De processibus*, Albae Pompeiae 1953, s. 78.

akceptacja tej instancji przez biskupa, powołanie trybunału, potwierdzenie urzędników trybunału i postulatora w pierwszej sesji. Wymagane są podpisy sędziego, promotora sprawiedliwości i uczestników poszczególnych sesji lub dekret zamykający proces. W związku z tym w procesie kanonizacyjnym w fazie diecezjalnej muszą być zaaplikowane wszystkie formalności procesu sądowego, mimo że Normy Kongregacji z 7 II 1983 r. o tym nie mówią.

III. WNIOSKI W ASPEKCIE FUNKCJI POSTULATORA

1. Procesy kanonizacyjne winny być prowadzone z zachowaniem formalności procesu sądowego. Należy w nich zastosować wszystkie normy generalne przewidziane przez Kodeks dla trybunału (kan. 1400-1500) i normy dotyczące postępowania (kan. 1501-1606), chyba że te normy prawa szczególnego postanawiają inaczej. Praktycznie w procesach kanonizacyjnych tam, gdzie prawo szczegółowe nie określa specjalnego postępowania, należy stosować normy Kodeksu¹⁴, np. przy powołaniu trybunału, przy nominacji sędziów, promotorów, notariuszy, postulatorów oraz ich specyficznej funkcji w czasie trwania procesu (kan. 1419-1427), przy przesłuchiwanie świadków (kan. 1558-1571), przedkładaniu i akceptacji prawnej dokumentów (kan. 1544-1546), przy nominacji biegłych (kan. 1574-1581).

2. Akceptacja pism procesowych, pieczętek, rozpoczęcie procesu następuje jak we wszystkich procesach sądowych. W konsekwencji powstaje prawna relacja między sędzią a powodami lub ich pełnomocnikami – postulatorami¹⁵, między nimi a promotorami sprawiedliwości. Każdy urzędnik ma właściwe sobie prawa i obowiązki. Wszyscy podlegają, czy to prawom specjalnym regulującym taki proces, czy też normom przewidzianym w Kodeksie dla procesów sądowych.

3. Osoby zaangażowane w proces w czasie trwania dochodzenia tworzą prawdziwy trybunał i otrzymują stanowiska i urzędy specyficzne dla członków trybunału kościelnego stosownie do funkcji, które w nim pełnią. Cały zatem kompleks aktów fazy dochodzeniowej jest procesem, a właściwie procesem informacyjnym¹⁶. Normy te odnoszą się do notariusza, który redaguje

¹⁴ L. Porsi (dz. cyt., s. 379-380) rozróżnia trzy stadia: dochodzenie, rozprawa, rozstrzygnięcie, co świadczy o prawdziwych krokach procesowych – o prawdziwym postępowaniu.

¹⁵ W. P a d a c z, *Kłopotliwy i uciążliwy obowiązek postulatora*, „Homo Dei”, 35(1966), s. 123-125.

¹⁶ R o d r i g o, *La figura del postulatore*, s. 214.

protokoły. Także postulator jest prawnym pełnomocnikiem, ale nie tylko – również obrońcą-adwokatem¹⁷.

Oczywiście postulator nie ma prawa do beatyfikacji czy kanonizacji Sługi Bożego, którego się bada w czasie procesu informacyjnego. Postulator ma prawo popierać prowadzenie procesu i w nim uczestniczyć. W konsekwencji ma prawo otrzymać odpowiedź od właściwych instancji, znać powody ewentualnej odmowy wszczęcia procesu. Ponadto postulator winien dostarczyć trybunałowi dokumenty, dowody, ekspertyzy, podporządkować się godzinom pracy ustalonym przez sędziów dla przesłuchania świadków lub dla innych sesji. Krótko mówiąc ma obowiązek być posłuszny porządkowi prawnemu. W tym złożonym i wyjątkowo dokładnym procesie kluczową pozycję zajmuje postulator. Jest osobą, bez której nie może być w ogóle prowadzony proces kanonizacyjny. Nie może on być także ważny bez udziału postulatora. Postulator jest obecny w postępowaniu kanonizacyjnym od początku do końca, włącznie z organizacją uroczystości beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych¹⁸.

IV. POZYCJA POSTULATORA W NOWYM PRAWIE

Wydaje się konieczne, aby przed szczegółowym omawianiem powołania, praw i obowiązków postulatora najpierw przedstawić w formie bardzo ogólnej przepisy nowego prawa dotyczące tej instytucji. Pozwoli to na bardziej dojrzałą analizę określenia jego pozycji w nowym prawie. Dzisiaj nie ulega wątpliwości, że funkcja postulatora nosi znamiona urzędu kościelnego w rozumieniu kan. 145 nowego KPK¹⁹. Funkcja postulatora jest bowiem ustanowionym na stałe zadaniem z postanowienia czy to Bożego, czy kościelnego dla realizacji celu duchowego, jakim jest prowadzenie spraw kanonizacyjnych. Jego obowiązki i prawa są określane albo samym prawem, którym ten urząd ustanowiono, albo dekretem kompetentnej władzy, którym jest on równocześnie ustanowiony i nadany. Sylwetka prawna tego urzędu wynika zatem

¹⁷ Por. F. X. von Weber, *Der Rechtsanwalt im katholischen Kirchenrecht*, Freiburg 1989, s. 38.

¹⁸ Por. E. Nowak, *Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych*, [w:] *Elementy prawne świętości kanonizowanej według ustawodawstwa Jana Pawła II*, Lublin 1993, s. 27.

¹⁹ Kan. 145 § 1: „Urząd kościelny jest jakimkolwiek ustanowionym na stałe zadaniem z postanowienia czy to Bożego, czy kościelnego dla realizacji celu duchowego”. § 2: „Obowiązki i prawa właściwe każdemu urzędowi kościelnemu są określane albo samym prawem, którym urząd ustanowiono, albo dekretem kompetentnej władzy, którym jest on równocześnie ustanowiony i nadany”.

z norm prawnych zawartych w ustawodawstwie kanonizacyjnym oraz przepisach KPK.

Postulator według Norm określony jest następująco:

1. Postulatorem może być każda osoba, nie tylko kapłan, lecz również przynależni instytutów życia konsekrowanego czy stowarzyszeń życia apostołskiego, a także świeccy²⁰. W ten sposób Normy powróciły do starożytnego prawa, które umożliwiało działalność świeckich jako postulatorów.

2. Postulator jest wyznaczany przez powoda za zgodą biskupa na okres prowadzenia dochodzenia diecezjalnego i przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych w fazie rzymskiej procesu (Normy, nr 2, a, b).

Z tak określonej funkcji postulatora wpływają również jego powinności²¹:

- przeprowadzenie badań nad życiem Sługi Bożego i relacjonowanie biskupowi o opinii świętości, o cnotach lub męczeństwie, o otrzymanych łaskach, o ewentualnych elementach negatywnych – przeszkodach (Normy, nr 10, 1) oraz kościelnym znaczeniu procesu (Normy, nr 3, b, c);

- administracja funduszami przeznaczonymi na pokrycie wydatków, zarządzanie dobrem procesu (Normy, nr 3, c);

- reprezentowanie powoda w całym postępowaniu (Normy, nr 1, a);

- wniesienie do biskupa odpowiedniej prośby (*supplex libellus*) i wraz z nią przedłożenie życiorysu Sługi Bożego (Normy, nr 8 i 10, 1) oraz wszystkich wydanych drukiem pism Sługi Bożego, listę świadków (Normy, nr 10; 2, 3);

- zamieszkiwanie w Rzymie podczas trwania procesu w Kongregacji (Normy, nr 2, b)

Normy oprócz obowiązków określają następujące uprawnienia postulatora:

²⁰ Normy Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z 7 lutego 1983 r. w tł. pol. H. Misztala: *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*, Lublin–Sandomierz 1997, s. 465-478, nr 1, a-b: „Sprawę kanonizacyjną prowadzi powód: do pełnienia tego obowiązku może być dopuszczony przez Władzę Kościelną ktokolwiek z Ludu Bożego czy też jakaś grupa wiernych. Powód prowadzi sprawę przez prawnie ustanowionego postulatora”; nr 2, a: „Postulatora ustanawia powód za pomocą udzielenia mu pełnomocnictwa, zredagowanego według przepisów prawa i za aprobatą Biskupa”; nr 3, a: „Urząd postulatora mogą sprawować kapłani, członkowie Instytutów Życia Konsekrowanego i świeccy, byleby wszyscy wymienieni byli biegli w teologii, prawie kanonicznym i historii, a także byleby znali praktykę Kongregacji”. R. R o d r i g o (*Manuale*, s. 7) uważa, że świeccy z racji posiadania rodziny muszą być lepiej wynagradzani niż księża czy członkowie zakonu. Kan 2004 § 3 z KPK 1917 mówił wyłącznie o osobie duchownej.

²¹ Por. N o w a k, art. cyt., s. 28.

– desygnowanie za zgodą powoda jednego lub więcej wicepostulatorów (Normy, nr 4);

– sprawdzanie akt procesowych po ich opublikowaniu i przedłożenie następne dowodów zarówno w postaci świadków, jak i dokumentów, jeżeli uważałyby je za korzystne dla sprawy (Normy, nr 27, c).

Normy dodają, że postulator nie może być świadkiem podczas sprawowania urzędu (Normy, nr 20, 3). Zauważamy, że postulator ma dwa różne zakresy zadań: jeden podczas postępowania na poziomie diecezji i drugi podczas postępowania przy Kongregacji. Z powyższego zestawienia przepisów Norm wynika, że nie ma tu kompletnego wykazu praw i obowiązków postulatora. W ten sposób potwierdza się zasadność uczynionej już przez nas analizy na temat natury samego postępowania kanonizacyjnego przez pryzmat Kodeksu. To pozwoli uzupełnić przepisami Kodeksu prawa i obowiązki postulatora oraz zrozumieć często stosowane pojęcia prawne do tej instytucji podczas prowadzenia procesu kanonizacyjnego²².

Skoro praktycznie w procesach kanonizacyjnych tam, gdzie prawo szczegółowe nie określa specjalnego postępowania, należy stosować normy Kodeksu, np. przy powołaniu trybunału, przy nominacji sędziów, promotorów, notariuszy, postulatorów oraz ich specyficznej funkcji w czasie trwania procesu (kan. 1419-1427), przy przesłuchiwanie świadków (kan. 1558-1571), przedkładaniu i akceptacji prawnej dokumentów (kan. 1544-1546), przy nominacji biegłych (kan. 1574-1581), to jest rzeczą oczywistą, że na urząd postulatora w procesach kanonizacyjnych należy patrzeć jak na instytucję zaangażowaną w postępowanie procesowe. Jego funkcja jest kompleksowa, wszechstronna i trudna do zdefiniowania. Postulator działający na mocy mandatu jakiejś osoby fizycznej czy prawnej reprezentuje zawsze interesy duchowe jakiejś wspólnoty wierzących. Równocześnie od momentu zaaprobowania jego mandatu przez kompetentny autorytet kościelny reprezentuje również dobro publiczne Kościoła²³. W swoim działaniu nie broni prawa prywatnego (*ius privatum*), lecz współpracuje z autorytetami Kościoła w potwierdzeniu prawdy. Jednakże jest zawsze mandatariuszem²⁴, który działa zgodnie z prawem w imieniu powoda, muszą być zastosowane zatem do niego wszystkie normy prawne zarówno przepisów szczególnych, jak i Kodeksu. Przede wszystkim chodzi tu o normy

²² R o d r i g o, *La figura del postulatore*, s. 210.

²³ Por. A. M i t r i, *De Figura Juridica Postulatoris in Causis Beatificationis et Canonizationis*, Rom-Parigi-Tournai-New Jork 1962, s. 128-130.

²⁴ Por. M i t r i, dz. cyt., s. 147: „Postulator est procurator sui generis ad sui generis litem”.

odnoszące się do procesu spornego (*procuratores ad lites*), które nie są sprzeczne z prawem szczególnym dla procesów kanonizacyjnych.

W kompleksowości funkcji postulatora dostrzegamy, że postulator w nowej legislacji faktycznie podejmuje niektóre czynności, które niegdyś należały do adwokata, np. postulator winien dostarczać środki dowodowe, odpowiadać na zapytania promotora sprawiedliwości. Po publikacji akt procesowych ma prawo wglądu do nich celem uzupełnienia dochodzenia poprzez nowych świadków i dodatkową dokumentację²⁵.

W trakcie procesu na forum Kongregacji postulator winien przygotować według zaleceń relatora informację (*informatio*) do „pozycji” (*positio*) i odpowiadać na ewentualne zapytania pochodzące od konsultorów historyków lub teologów. Kompetencja w tych zadaniach należała w starym Kodeksie wyłącznie do adwokatów i prokuratorów Kongregacji²⁶.

Identyczną opinię na temat postulatora w jego roli adwokata wyraził F. X. von Weber. Jego zdaniem nowe ustawodawstwo szczególne (dotyczące postępowania kanonizacyjnego) celowo wyklucza działalność adwokata w postępowaniu kanonizacyjnym. Na jego miejsce wszedł postulator²⁷. Interesująca jest wyraźna zbieżność tych urzędów w wielu zadaniach. Kościelny adwokat może działać po otrzymaniu aprobaty kompetentnego przewodniczącego sądu. Zgodnie z kan. 1483 KPK 1983 tą władzą jest biskup diecezjalny. W innych sądach adwokata dopuszcza każdorazowy prezes sądu albo organ, do tego określony, w sądownictwie zakonnym zaś każdorazowy przełożony. Adwokaci rotalni są dopuszczeni mocą prawa w sprawach małżeńskich. Świeccy, w tym kobiety, mogą wykonywać kościelny zawód adwokata podobnie jak osoby duchowne i zakonne. Kościelni adwokaci muszą posiadać następujące kwalifikacje: pełnoletność, dobrą opinię, rzeczywista znajomość prawa kanonicznego. Od wymogu przynależności do Kościoła katolickiego może być zastosowana dyspensa w przypadkach szczególnych. Adwokaci mogą występować w wszystkich procesach kościelnych z wyłączeniem postępowania małżeństwa nieskonsumowanego²⁸. Adwokat współpracuje z sędzią i innymi osobami uczestniczącymi w postępowaniu dla tego samego celu, tj. ustalenia prawdy

²⁵ Por. Normy, nr 27, c.

²⁶ Por. kan. 2076 i 2078 KPK 1917; *Sacrae Rituum Congregationis Decretum „La divisione” 12. maii 1887*, [w:] *Codex pro postulatoribus*, s. 316–129.

²⁷ Von Weber, dz. cyt., s. 38: „Nach dieser neuen Spezialgesetzgebung gibt es den im alten Heiligsprechungsverfahren tätigen Anwalt nicht mehr. An seine Stelle ist der Postulator getreten”; por. Rodrigo, *Manuale*, s. 298-305.

²⁸ Kan. 1701 § 2 KPK 1983.

(*pro rei veritate*). Jak uważa F. X. von Weber, adwokat może pełnić równocześnie funkcje pełnomocnika²⁹. Jako adwokat wspiera on stronę jurydycznym doradctwem i pomaga jej w zredagowaniu pism prawnych, jako pełnomocnik zaś występuje przed sądem i jest przedstawicielem strony.

Z powyższej analizy wynika wyraźnie i jednoznacznie, że przepisy prawne odnoszące się do kościelnego adwokata są takie same jak do postulatora. Mimo to R. Rodrigo widzi postulatora bardziej w roli pełnomocnika³⁰. Jako pełnomocnik reprezentuje powoda, usprawnia proces przyjęty przez trybunał diecezjalny i Kongregację. Postulator wnosi prośby, różne podania, które mają wartość sędowo-prawną. Do niego są kierowane oficjalne komunikaty od kompetentnych władz. W imieniu powoda podejmuje decyzje odpowiednie do stanu i potrzeb procesu. On mianuje swoich delegatów lub wicepostulatorów. Jako obrońca w procesie przy Kongregacji przygotowuje *informatio* i *positio* według zaleceń relatora i rozstrzyga ewentualne trudności, które pojawiają się w toku sprawy. Zdaniem R. Rodrigo Normy są mało precyzyjne i mało szczegółowe i nie dotyczą funkcji pełnionych w Kongregacji (zob. nr 3, a)³¹.

Nowe ustawodawstwo wyeliminowało radę adwokatów³². Pomimo L. Porsi uważa, że prawo powoda do obrony nie zostało pominięte w tym postępowaniu³³. Tym samym nie jest wykluczone zaangażowanie adwokata. Wobec tej rzeczywistości R. Rodrigo wysuwa propozycję dowartościowania osoby adwokata, przez co podniósłby się naukowy poziom procesów kanonizacyjnych³⁴.

W świetle przedstawionych zasad prawa można zdefiniować osobę postulatora jako osobę fizyczną, która wyposażona w prawny mandat powoda i zatwierdzona przez kompetentny autorytet kościelny – reprezentuje i promuje sprawę Sługi Bożego przed trybunałem diecezjalnym, a później w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Czyni to osobiście lub za pośrednictwem innych,

²⁹ Von Weber, dz. cyt., s. 207.

³⁰ Por. Rodrigo, *La figura del postulatore*, s. 216. Por. J. Lipski, *De mandato procuratorio in Iure Canonico. Excerpta*, Romae 1957, s. 59-64.

³¹ *La figura del postulatore* s. 217.

³² Por. *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, Libreria Editrice Vaticana 1990, s. 367-368.

³³ Porsi, dz. cyt., s. 367: „Ius actorum ad defensionem negari nequit”.

³⁴ Ponieważ sprawy kanonizacyjne dotyczą dobra publicznego (*bonum publicum*), zaangażowanie adwokatów – moim zdaniem – jest wskazane w myśl kan. 1481 § 3.

broni interesów powoda oraz współpracuje z kościelnym trybunałem przy szukaniu prawdy³⁵.

Na podstawie przedstawionych zasad prawnych można dokładnie określić kompetencje postulatora, wyróżniając jego prawa i obowiązki. Postulator przygotowuje artykuły, które służą do sformułowania pytań dla przesłuchania świadków³⁶. Jako adwokat, pełnomocnik może być obecny przy przesłuchaniu świadków, chyba że sędzia uzna inaczej³⁷. Obecność przy przesłuchaniu świadków umożliwia postawienie pytań, które powinny być sformułowane na piśmie i przedstawione sędziemu³⁸. Ma on prawo wglądu do akt po ich publikacji³⁹ – celem uzupełnienia środków dowodowych. Te czynności wykonuje postulator nie dla przeciwstawienia się pracy promotora sprawiedliwości, lecz w duchu współpracy z nim i sędzią dla potwierdzenia prawdy.

Prawa i obowiązki postulatora wyrażają się w spełnianiu funkcji specjalnych. Chodzi tu o współpracę w aktach beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych. Postulator uczestniczy w stwierdzeniu autentyczności relikwii, prosi o aprobatę tekstów Mszy świętej i obrządku liturgicznego. Wcześniej proponuje sformułowane teksty liturgiczne oraz sam ułożone teksty modlitw rozprawdza wśród wiernych celem krzewienia kultu prywatnego.

Procesy kanonizacyjne są procesami bardzo ważnymi w życiu Kościoła, dlatego przy ich prowadzeniu zachowuje się powściągliwość i rozwagę. Funkcja postulatora w procesie kanonizacyjnym jest zawsze złączona z dobrem publicznym w poszukiwaniu prawdy. Cała działalność postulatora jest ukierunkowana na służbę Kościołowi i dla jego dobra. Jak adwokaci i prokuratorzy w procesach posługują się odpowiednimi instrumentami prawnymi na użytek swoich klientów, tak postulator w procesach kanonizacyjnych musi używać instrumentów właściwych celem wydobycia na światło dzienne faktów dotyczących życia i cnót kandydata do beatyfikacji czy kanonizacji oraz natury cudu w fakcie uchodzącym za cudowny. Stąd dobry postulator służy zawsze Kościołowi, zostaje rozpoznany jako godny zaufania.

Reasumując: łatwo zauważyć, że urząd postulatora łączy prawa i obowiązki prokuratora i adwokata. W gruncie rzeczy pozostaje on zawsze w ścisłym kontakcie i współpracy z biskupem, czyli sędzią. Przyznanie mu

³⁵ R o d r i g o, *La figura del postulatore*, s. 217.

³⁶ Por. kan. 1552 § 2 KPK 1983.

³⁷ Por. kan. 1559 KPK 1983.

³⁸ Por. kan. 1661 KPK 1983.

³⁹ Por. kan. 1598 KPK 1983.

zatem praw prokuratora i adwokata nie będzie w niczym przeszkadzać, lecz przeciwnie – przyczyni się do owocniejszej pracy całego sądu. Biorąc pod uwagę intencję prawodawcy, w myśl której zostały zniesione wszystkie przepisy poprzedniego ustawodawstwa odnośnie do spraw kanonizacyjnych, należy stwierdzić, że w tym kontekście urząd postulatora, z jego prawami i obowiązkami, staje się w pełni zrozumiały, bez odwoływania się do starych przepisów prawnych normujących osobę i funkcjonowanie urzędu postulatora.

THE LEGAL CHARACTER OF THE FUNCTION OF POSTULATOR IN THE CANONIZATION PROCEEDING

S u m m a r y

The commentators of the new canon law do not agree as to whether the canonization proceeding has the character of a legal action of which says CIC of 1983 in the norms dealing with the general canonical process, or else the particular process like that of marriage. We may also be dealing here with an administrative action or a common "investigation" devoid of the formal elements of the canonical process. The author proves that the canonical action bears the character of a genuine canonical process and one should retain the norms of the canonical law in it, the norms from book seven CIC.

In this context the author presents the office of postulator exclusively in the light of the new CIC and particular legislation, dealing with the canonization affairs. The author proves in the paper that the postulator combines the rights and duties of the prosecutor and the barrister. that is he holds an extended function in relation to the ancient law.

Translated by Jan Kłos